

Kirja-arvio

Talouskuri kurjistaa taloudellisten mahdollisuuksien mielikuvitusta ja haastaa kestävän yhteiskunnan rakentamista

Riina Bhatia, Master of Science, väitöskirjatutkija, valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto & tutkija, Teknologian tutkimuskeskus VTT

Janne Autto (toim.): *Talouskuri tuli Suomeen*. Vastapaino: Tampere, 244 sivua. 2023.

Avainsanat: talouskuri, ideologia, sosiaalinen ja ekologinen kestävyys, vaihtoehdottomuuden politiikka
<https://doi.org/10.51810/pt.138037>

Talouskuripolitiikka on viimeisten vuosikymmenten aikana muodostunut talouspolitiikan maalaisjärjeksi niin Suomessa kuin muuallakin varakkaissa länsimaissa. Talouskuripolitiikan ytimessä on ajatus, että velkaantuessaan valtion tulee vähentää julkisia menoja maksukykynsä ja kansainvälisten investointien turvaamiseksi. Ajattelutapa on usein johtanut erityisesti julkisten palveluiden ja tulonsiirtojen leikkaamiseen, jonka seurauksena sosiaalinen eriarvoistuminen on kasvanut, lapsiköyhyys lisääntynyt ja ilmastonmuutoksen hillitseminen vaikeutunut. Ilmastonmuutoksen ja kärjistyvän yhteiskunnallisen eriarvoistumisen aikakaudella yhteiskuntapoliittisten vaihtoehtojen luominen on tärkeää. Vaihtoehtojen luomista vaikeuttaa kuitenkin se, että talouskuriajattelu on kaventanut sekä talouspoliittista mielikuvitusta että mahdollisuuksia demokraattiseen talouden ohjaamiseen.

Talouskuri tuli Suomeen on kolmetoistahenkisen kirjoittajaryhmän ajankohtainen teos, joka käsittelee länsimaisen valtavirtaisen talouskuriajattelun

ideologisia juuria, historiaa sekä ajattelun rantautumista ja yhteiskuntapoliittisia vaikutuksia Suomessa. Kirja perustuu yliopistojen sekä tutkimuslaitosten tutkijoiden ja asiantuntijoiden aiempiin tieteellisiin julkaisuihin, joissa tarkastellaan erityisesti Sipilän hallituksen (2015–2019) talouskuripolitiikan retorista keinovalikoimaa ja valitun talouspoliittisen linjan yhteiskuntapoliittisia seurauksia. Teoksen on toimittanut apulaisprofessori Janne Autto. Teos sopii niin yleistajuiseksi lukemiseksi talouspolitiikan vaihtoehdottomuutta pohtiville kuin tutkimuskirjallisuudesta kiinnostuneille lukijoille.

Teoksen pääargumentti on, että perinteisesti ”there is no alternative”- eli TINA-politiikkana tunnettu talouskuri on lähtökohtaisesti ideologinen projekti. Tämä johtuu kirjoittajien mukaan siitä, että empiirisen todistusaineiston valossa talouskurilla on harvoin saavutettu tavoiteltuja päämääriä. Talouskuripolitiikkaa perustellaankin usein juuri tarpeella vähentää valtion velkaantumista ja näin kohentaa kansantalouden tilaa. Talouskuri on kuitenkin käytännössä harvoin johtanut näihin haluttuihin lopputuloksiin. Päinvastoin: talouskuri ei ole katkaissut valtioiden velkaantumista. Toisaalta talouskuripolitiikka kohdistuu usein heikommassa asemassa olevien etuuksien karsimiseen esimerkiksi veronkorotuksien sijaan. Tämä on lisännyt sekä sosiaalista eriarvoistumista että ekologista velkaa ja hoivavelkaa. Toisin sanoen, maksamme tulevaisuudessa korkeampaa hintaa ongelmista, joita nyt jätetään ”säätösyistä” hoitamatta. Kirjan vahvin anti on, että se avaa talouskuripolitiikan ideologisia juuria ja korostaa sen poliittisia ulottuvuuksia. Näin talouskuri näyttytyy poliittisena projektina eikä suinkaan neutraalina ja teknokraattisena taloustieteellisenä oppina, jollaisena se usein julkisessa keskustelussa esitetään.

Talouskuri tuli Suomeen koostuu johdannon ja loppupäätelmien lisäksi seitsemästä kappaleesta, jossa käsitellään talouskurin historiaa (luku 2: Talouskurin historia Suomessa), retorisia keinoja (luku 3: Hämäävää retoriikkaa), median roolia (luku 4: Talouskeskustelu mediajulkisuudessa), erilaisia poliittisia näemyksiä talouskurista (luku 5: Poliittinen kiista), talouskurin vaikutuksia kestävyys siirtymälle (luku 6: Ekologisen jälleenrakennuksen haaste), talouskurin sukupuolittuneita vaikutuksia (luku 7: Sukupuolten tasa-arvo ja hoiva), sekä lapsivaikutuksia (luku 8: Talouskuri lapsiperheiden arjessa). Monialainen kirja auttaa lukijaa ymmärtämään talouskuria niin poliittisena, taloudellisena kuin sosiaalisena ilmiönä.

Kirja lähtee johdannon jälkeen käyntiin Sami Outisen historiallisella analyysillä talouskurin rantautumisesta Suomeen. Outinen tarjoaa yksityiskohtaisen katsauksen 1970-luvulta alkaneeseen aikaan, jolloin Suomessa toteutettiin markkinaliberalisaatioon johtaneita uudistuksia. Tällaisia olivat esimerkiksi yksityisten pankkien korkosääntelyn ja valuuttarajoitusten purkaminen, mikä voimisti merkittävästi ulkomaalaista rahaliikennettä Suomeen. Outisen mukaan liberalisaation yhteiskunnalliset vaikutukset olivat merkittäviä, sillä ne johtivat markkinavoimien nousuun ja pääomamarkkinoiden vallan kasvuun. Nämä kaksi seikkaa vaikuttivat puolestaan valtion ja markkinoiden välisiin suhteisiin sekä vaikeuttivat valtion mahdollisuuksia säädellä ja ohjata omaa talouttaan.

Seuraavassa luvussa Christer Lindholm tarkastelee talouskuripolitiikan kansainvälisesti koherenttia retorista keinovalikoimaa. Talouskuriargumentaatioissa valtion velanmaksua verrataan kotitalouksien velkaan, vaikka niillä on harvoin mitään yhteistä. Lindholmin (2023, 56) mukaan tämä on tehokas retorinen keino ”juuri siksi, että se yksinkertaistaa kansantalouden monimutkaiset syy-yhteydet muotoon, jonka kuka tahansa pystyy arkijärjellä ymmärtämään”. Kuitenkin julkisen talouden menoleikkauksilla on huomattavasti laaja-alaisempia vaikutuksia kuin kotitalouksien menoleikkauksilla. Julkisten menojen leikkaus supistaa kokonaisyksyntää useilla prosenttiyksiköillä, mikä vaikeuttaa esimerkiksi taantuman taittamista. Lisäksi leikkaukset tutkimuksesta ja kehityksestä haavoittaa juuri talouden kykyä uudistua pitkällä aikavälillä. Tämän vuoksi Lindholmin mukaan talouskurin retoriikka vie epäjohdonmukaiseen talouskeskusteluun, joka johtaa julkisen sektorin vaikutusvallan asteittaiseen näivettämiseen eikä haluttuihin lopputuloksiin (talouskasvun vauhdittamiseen ja velkaantumisen taittaminen).

Timo Harjunniemi keskittyy luvussaan tarkastelemaan talousjournalismia Suomessa vuodesta 2010 eteenpäin. Harjunniemi pohtii talousjournalismin roolia talouskurin legitimoijana sekä journalismin poliittisuutta: kenen ääni kuuluu ja ketkä ovat keskeisiä toimijoita talouskeskustelussa? Harjunniemi nostaa esiin tärkeän kysymyksen talousjournalismin roolista tiedon ja vaihtoehtojen välittäjänä. Esimerkiksi eurokriisin uutisoinnissa kriisin pääsyy paikannettiin usein valtion holtittomaan velkaantumiseen. Eurokriisin aikaan media-tilaa saivat ennen kaikkea joukko samanmielisesti ajattelevia talousihmisiä – Euroopan unionin keskeiset päätöksentekijät, pääministerit, Euroopan keskuspankin poliittinen eliitti sekä ennen kaikkea joukko pankkien palveluksessa

työskennelleitä ekonomisteja. Harjunniemen mukaan mediassa erityisesti poliitikot esiintyivät ponnekkaasti talouskurin takana. Vaikka ekonomistit esittelivät joitain vaihtoehtoja, Harjunniemen (2023: 80) mukaan poliitikot määrittivät talouspoliittisen keskustelun reunaehdot, jolloin vaihtoehtoisille politiikkaideoille jäänyt juuri tilaa. Tämä huomio muistuttaa filosofi Franco Berardin huomioita finanssikriisin hoidosta Euroopassa vuoden 2008 jälkeen. Hänen mukaansa eurokriisi oli enemmänkin sosiaalisen mielikuvituksen kriisi kuin taloudellinen kriisi (Berardi 2012).

Myös Harjunniemi pohtii vaihtoehtoisten näkökulmien vähäisyyttä mediassa ja osoittaa, miten talouskuria on esitetty välttämättömänä pakkona: vaihtoehtoisesta, elvyttävästä talouspolitiikasta ei juuri keskustelu. Talouspolitiikan muotoilussa media käyttää valtaa. Harjunniemi mukaan yksipuolisessa talousjournalismissa kuitenkin vaarana on se, että talouspoliittinen journalismi yksipuolistuu ja muut mielipiteet jäävät varjoon. Tämän seurauksena demokratia heikkenee. Harjunniemen (2023, 73) mukaan äänestäjien kyky tehdä valintoja ”erilaisten poliittisten näkemysten väliltä ja punnita erilaisia mielipiteitä, edellyttää journalismia, joka tuo julkiseen keskusteluun toisistaan radikaalistikin poikkeavia mielipiteitä ja tulkintoja”.

Kappale kaipaisi lisäpohdintaa siitä, miksi vaihtoehtojen tuominen talousjournalismissa on niin haasteellista. Harjunniemen analyysin mukaan päättäjien (vasemmistosta oikeistoon) yksituumaisuus kaventaa näkökulmia – mutta mistä johtuu tämä poliittisen eliitin yksituumaisuus? Toisaalta Harjunniemi korostaa, että vaihtoehdottomuus liittyy myös mediatoimitusten tiukkoihin aikatauluihin, budjettirajoitteisiin ja median nopeatempoisuuteen. Kiire ja resurssien vähyys heikentävät toimitusten resurssija perehtyä vaihtoehtoihin, jolloin käytetään usein tuttuja lähteitä.

Kirjan viidennessä luvussa Janne Autto ja Jukka Törrönen käsittelevät Sipilän hallituksen aikaista poliittista kiistaa talouskurista. Sipilän hallituksen aikana talouskurin retorisia keinoja käytettiin monipuolisesti. Yksi keskeinen argumentti oli TINA eli ”there is no alternative” -argumentti, joka viestitti vaihtoehtojen puutetta. Sipilän hallitus painotti argumentoinnissaan usein vastuuta talouden tilasta ja viittasi edellisen hallituksen toimien puutteisiin talouskuripolitiikan perusteiden rakentamisessa. Kirjoittajien mukaan Sipilän hallituksen talouspolitiikka seurasi uusliberaalia ajattelua, joka painotti julkisen talouden

kuntoon saattamista leikkauksilla mieluummin kuin veronkorotuksilla. Taus-talla oli uskomus, että veronkorotukset haittaisivat investointeja.

Samaan aikaan oppositiopuolueet kritisoivat hallituksen politiikkaa solidaarisuuden puutteesta korostaen köyhien ja heikommassa asemassa olevien maksavan suuremman hinnan. Lisäksi arvostelijat vetosivat siihen, että talous-kuri tuhoaa talouskasvun mahdollisuudet. Hallitus vastasi näihin syytöksiin vetoamalla ”vastuuseen” ja lasten etuun väittäen, ettei heidän tarkoituksenaan ollut syödä tulevien sukupolvien pöydästä.

Sipilän hallituksen aikana Suomessa käyty kiivas talouskurikeskustelu havainnoi, miten talouspolitiikka ei ole erillistä sektoripolitiikkaa, vaan se vaikuttaa ja liittyy kiinteästi sosiaalisiin ja poliittisiin kysymyksiin. Erityisesti vähäosaisten vaihtoehtojen mahdollisuudet kapenevat talouskurissa, kun taas varakkaat eivät ole niin riippuvaisia julkisista palveluista ja tulonjaosta. Tästä syystä talouskuripolitiikka on yhteiskuntapolitiikkaa, ja sellaisena se vaikuttaa merkittävästi yhteiskunnan eri osa-alueisiin – ei pelkästään budjettitasapainoon.

Luvun keskeisenä antina on ymmärrys uusien talouspoliittisten näkemysten esiintuomisen vaikeudesta. Uudet näkemykset harvoin saavat tilaa taikka laajaa kannatusta poliittisessa talouskeskustelussa. Kirjoittajien mukaan vaihtoehtoja kuitenkin tarvitaan, jotta voitaisiin ymmärtää, että nykyinenkin talouskuri-politiikka on vain yksi vaihtoehto monista. Tämä on kiinnostavaa erityisesti ekologisen kriisin aikakautena, jossa sekä talouskasvun jatkaminen ja tiukka talouskuri vaikeuttavat talouden ohjaamista ekologisesti kestävimille urille. Kiinnostavaa on, etteivät talouskurin vastustajat huomioi talouskasvun ongel-mallisuutta ekokriisin kontekstissa huonosti. Tämä saattaa itsessään legitimoida talouskasvun tavoittelua ja siten myös talouskurin jatkamista, sillä perustel-laanhan talouskuria juuri talouskasvun siivittämisellä. Näin keskustelu helposti urautuu juupas–eipäs–väittäelyksi, jossa varteenotettaville uusille talousajattelun suuntauksille ei jää tarpeeksi tilaa.

Kirjan loppupuolen luvut tarkastelevat talouskurin asettamia haasteita sosiaa-lisen ja ekologisen kestävyuden saavuttamiselle. Talouskasvusta huolimatta yhteiskunnat ovat yhä eriarvoisempia (Piketty 2014). Valtiot velkaantuvat, ja sosiaalipalveluista karsitaan talouskasvun vauhdittamiseksi. Samaan aikaan juuri talouskasvu itsessään on yksi merkittävin ekologisen kriisin juurisyy (Meadows ym. 1972; Hickel ja Kallis 2019). Talouskuri vaikeuttaa näihin kriiseihin vastaa-mista ja lujittaa riippuvuutta talouskasvusta. Talouskasvu tai talouskuri tuskin

riittävät asettamaan yhteiskuntia kestävimille urille. Tarvitaan toisenlaisia vaihtoehtoja.

Luvussa kahdeksan Tero Toivanen, Paavo Järvensivu ja Ville Lähde argumentoivat, että talouskurin painopiste kapeissa taloustavoitteissa vie huomion pois ympäristötavoitteiden saavuttamisesta. Kirjoittajat lähestyvät valtion ohjaavaa roolia ”ympäristövaltioiden” käsitteen kautta. Kappaleen pääargumentti on, että perinteinen vaihtoehto kestävämmälle talouspolitiikalle (vihreä kasvu) nojaa talouskurille, mikä itsessään rajoittaa valtion mahdollisuuksia toteuttaa nopeaa ja hallittua kestävyyssiirtymää – tai ekologista jälleenrakennusta, kuten kirjoittajat sen ilmaisevat.

Toivasen ja kollegoiden mukaan talouskurin tuoma budjettikehyksen käyttö rajoittaa mahdollisuutta keskustella kestävyysmurroksen toteuttamisesta, kun talouspolitiikassa keskitytään vain budjetin tasapainottamiseen. Kirjoittajien mukaan syynä on talouskuripolitiikan ohjaavat abstraktit taloustavoitteet, kuten bruttokansantuotteen kasvu, työllisyysaste ja kestävyysvaje. Talouspolitiikan prioriteetiksi muodostetaan julkisten menojen leikkaus ja varautuminen kasvaaviin menoihin tulevaisuudessa. Tämä johtaa lyhytnäköisiin ratkaisuihin, joissa talouden ja ympäristön huomioiminen jää vähemmälle. Talouskurin ja kilpailukyvyyn tavoittelemisen myötä valtiosta tulee talouspoliittisesti rajoittunut, vaikka sen aktiivista roolia talouden uudelleenjärjestämisessä tarvittaisiin monien kriisien aikana enemmän kuin koskaan. Toisaalta juuri talouskurin vaihtoehtomuuden korostaminen mediassa (Harjunniemi luvussa 4) on kasvattanut huolta julkisen talouden tilasta eikä esimerkiksi huolta ilmastonmuutoksen hillinnästä (Mildenberger ja Leiserowitz 2017).

Myös sosiaalisen eriarvoistumisen hillintä ja tasa-arvon tavoittelu vaikeutuu talouskuriin perustuvan talouspolitiikan aikana. Luvussa seitsemän Anna Elomäki, Hanna Ylöstalo ja Johanna Kantola käsittelevät talouskurin vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon ja hoivaan. Talouskuri heikentää julkisia palveluita. Erityisesti hoivapalvelut ovat kärsineet. Tämä on johtanut palkkojen alenemiseen sekä kotitalouksien entistä suurempaan vastuuttamiseen hoivapalveluiden järjestäjänä. Naisten ”double burden” eli vastuu sekä palkkатыöstä että hoivasta on lisääntynyt. Talouskurilla on sukupuolittuneita vaikutuksia, kun investointeja on kohdennettu enemmän miesvaltaisille aloille.

Talouskuripolitiikka on siten syventänyt sukupuolten eriarvoisuutta ja hoivakriisiä Suomessa. Veronkorotusten sijaan Sipilän hallitus leikkasi julkisista

palveluista, vaikka juuri veronkorotukset nähdään tutkijoiden mukaan tasa-arvoystävällisempänä vaihtoehtona talouskurille. Tilastojen perusteella suurin osa Sipilän hallituksen leikkauksista kohdistui naisiin, samalla kun miehet hyötyivät tilastollisesti enemmän etuuksista. Kirjoittajien mukaan tämä johtuu perinteisen talousopin rajallisesta ymmärryksestä hoivan roolista. Valtavirran talousajattelussa talous jakaantuu niin sanottuihin tuottaviin ja ei-tuottaviin työn muotoihin. Tuottavana työnä nähdään esimerkiksi perinteiset teollisuudenalat, kun taas esimerkiksi hoiva ja koulutus nähdään taloudellisesti tuottamattomina, joskin tärkeinä työn muotoina (Mazzucato 2019). Käytännössä erilaisten työn muotojen jakautuminen tuottaviin ja ei-tuottaviin saa poliitikot näkemään hoivan menoeränä eikä investointina talouteen. Tämä ajattelutapa saa poliitikot leikkaamaan näistä palveluista säästämissä paineiden alla. Ylöstalon ja kollegoiden mukaan tällainen politiikka eriarvoistaa yhteiskuntaa. Sen lisäksi, että leikkaukset lisäävät yksityisten kotitalouksien vastuuta palkattomasta hoivatyöstä, leikkaukset usein kohdistuvat erityisesti naisvaltaisiin aloihin. Siten leikkaukset heikentävät naisvaltaisten alojen työntekijöitä ja sukupuolten välistä palkkatasa-arvoa.

Kirjan kahdeksannessa luvussa Marja Lindberg ja Mikael Nygård tarkastelevat talouskurin vaikutuksia lapsiperheisiin. Sipilän hallituksen leikkaukset kohdistuivat erityisesti lapsiperheisiin, kun esimerkiksi lapsilisien ja vanhempainrahaa leikattiin sekä päivähoito-oikeutta rajattiin. Nämä heikennykset ovat kasvattaneet arjen epävarmuutta ja kasvattaneet perheiden taloudellista huolta. Tämä on kirjoittajien mukaan heikentänyt perheiden hyvinvointia monin tavoin. Hyvinvointi koostuu monista tekijöistä, kuten työstä, koulutuksesta, arvostuksesta, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista sekä kulttuurisista ja poliittisista mahdollisuuksista. Talousahdinko rajoittaa perheiden mahdollisuuksia ja aiheuttaa voimavarojen niukkuutta, mikä heikentää erityisesti pienituloisten perheiden mahdollisuutta saavuttaa laaja-alaista hyvinvointia. Siksi talouskuri aiheuttaa pitkäaikaisia vaikutuksia, kuten köyhyyden periytymistä ja luottamuksen heikkenemistä valtioon. Nämä ovat Ylöstalon ja kollegoiden mukaan juuri samanlaista varastamista tulevilta sukupolvilta, jota talouskuriajattelussa halutaan estää.

Erityisen ansiokkaasti *Talouskuri tuli Suomeen* -kirja onnistuu politisoimaan talouskurin kuvaamalla, miten leikkauspolitiikka lähes poikkeuksetta kohdistuu nimenomaan pienituloisten etuuksien karsimiseen eikä esimerkiksi veronkorotuksiin. Toisaalta kirja esittelee, miten talouskuri hidastaa ekologiseen

jälleenrakennukseen tarvittavien talouden isojen rakenteiden muutosta. Kirja osoittaa, miten talouskuripolitiikka usein kaatuu omaan mahdottomuuteensa – empiirinen todistusaineisto ei tue väitettä, jonka mukaan talouskuri päättää valtioiden velkaantumisen. Päin vastoin, kun hyvinvoinnin ja ekologian kaltaisesta perustasta tingitään, velka muuttaa muotoaan ja paisuu.

Kaiken tämän valossa talouskuri näyttäytyykin lähinnä ideologiselta projektilta, jonka perinteet juontavat kiistoihin valtion ideaalista koosta. Kirja kuvaa myös, miten talouskuripolitiikka vahvistaa luokkayhteiskunnan segmentointia. Teoksessa korostetaan, että talouskuri on perustavanlaatuisesti kuripolitiikkaa. Pienempituloisten mahdollisuuksia hyvään elämään rajataan, kun samaan aikaan hyvätuloisten verotusta saatetaan jopa keventää. Kirjan läpi leikkaavan argumentin mukaan tämä johtuu siitä, kun valtion roolia pienennetään ja hyvinvointipalveluita kaupallistetaan, ehdollistuu myös pääsy näihin palveluihin. Samalla leikkaukset sosiaaliturvaan heikentävät sosiaalista turvaverkkoa ja kansalaisista tulee yhä riippuvaisempia palkkatyöistä.

Kun huomioimme vielä ekologisen kriisi ja sen selättämisen, kuva mutkistuu. Talouskasvun tavoittelua on kritisoitu sen vakavista ekologisista vaikutuksista. Talouskuria harjoittavassa maassa ilmastonmuutoksen hillintä on vaikeaa, sillä kuripolitiikka rajoittaa valtioiden mahdollisuutta ohjata talouttaan ja investoida ekologiseen jälleenrakennukseen. Samaa aikaan talouskurin tavoitteena on nimenomaan vauhdittaa talouskasvua, mikä on itsessään myös yksi ilmastomuutoksen ja biodiversiteettikadon merkittävimmistä juurisyistä. Näin ollen talouskuri on vahvasti sidoksissa vanhanaikaiseen talousajatteluun, jossa talouden ekologisia reunaehtoja ei huomioida.

Talouskuri tuli Suomeen onnistuu välittämään viestinsä hyvin, vaikka jokseenkin toisteisesti. Kirjan keskeinen anti on talouskuripolitiikan poliittisten ja ideologisten juurien sekä sen negatiivisten vaikutuksien ymmärtämisessä. Kirja sisältää ansiokkaan kattauksen erilaista talouskurikritiikkiä ja onnistuu luomaan särön talouskuripolitiikan vankan betonikupolin seinään päästäten valoa eri vaihtoehtojen näkemiselle. Kirjan ainoaksi, vaikkakin merkittäväksi puutteeksi jää vaihtoehtojen esittelyn puute. Talouskuri on selvästi simppeleine argumentteineen vallannut talouspoliittisesta mielikuvituksesta karhunosan. Juuri siksi tarvitaan vaihtoehtojen näkemysten esittelyä varteenotettaviksi poliittisiksi vaihtoehtoiksi. Mutta mitä nämä vaihtoehdot ovat – elvytystä ja verojen korotusta? Vai tarvitaanko perustavanlaatuisempi ajatuksellinen muutos? Kirjassa

mainitaan muun muassa ekologisen jälleenrakennuksen, hyvinvointitalouden ja hoivaavan talouden aloitteet, mutta esittelyt jäävät hyvin lyhyiksi. Vuosikymmenten TINA-ajattelun jälkeen (talous)poliittinen mielikuvitus tarvitsisi nyt paljon keskustelua vaihtoehtoista.

Kirjan lopussa kirjoittajat pohtivatkin talouskurin tulevaisuutta. Venäjän hyökkäys Ukrainaan ja koronakriisi ovat korostaneet valtion roolia talouden elvyttäjänä ja ohjaajana. Kirjoittajat pohtivatkin, onko 2010-luvun aggressiivinen talouskuripolitiikka ohitse. Vielä on liian aikaista arvioida, mikä on talouskurin tulevaisuus pitkällä aikavälillä. Suomessa talouskuri näyttää kuitenkin tehneen näyttävän paluun vuoden 2023 vaalien myötä. Tämä vahvistui viimeistään valtiovarainministeri Riikka Purran ensimmäisessä linjapuheessa, jossa hän tiukkaan taloustilanteeseen vedoten, julisti ettei uusiin oikeuksiin ole varaa. Kenen ja mitä nämä oikeudet ovat, sen näkee ajan kanssa, mutta talouskuri on tullut takaisin, ehkä voimakkaampana kuin koskaan.

Lähteet

- Berardi, Franco “Bifo”. 2012. *The uprising: on poetry and finance*. Los Angeles: Semiotexte(e).
- Hickel, Jason ja Kallis, Giorgos. 2020. Is green growth possible? *New Political Economy*, 25:4, 469–486, <https://doi.org/10.1080/13563467.2019.1598964>
- Mildenberger, Matto ja Leiserowitz, Anthony. 2017. Public opinion on climate change: is there an economy–environment tradeoff? *Environmental Politics*, 26:5, 801–824, <https://doi.org/10.1080/09644016.2017.1322275>
- Mazzucato, Mariana. 2019. *Arvo: globaalien talouden luojat ja välistävätäjät*. Kääntänyt Juha Pietiläinen. Helsinki: Terra Cognita.
- Meadows, Donnella H., Meadows, Dennis L., Randers, Jørgen ja Behrens, William W. 1972. *The limits to growth – a report for the Club of Rome’s project on the predicament of mankind*. New York: Universe Books.
- Piketty, Thomas. 2014. *Capital in the twenty-first century*. Kääntänyt Arthur Goldhammer. Cambridge, MA: Belknap Press.